Հայաստանի ներդրումային միջավայրի գրավչությունը արտաքին և ներքին ներդրողների համար

Հանրային քաղաքականության հետազոտությունների ազգային կենտրոն

Ա.Քթոյան

Ներդրումային միջավայրի գնահատման մոտեցումները

1. Առանձնացվում է ներդրումային միջավայրը պայմանավորող առավել նշանակալի գործոնը, որի բարելավումը դառնում է ներդրումային քաղաքականության հիմնական ուղենիշը:
2. Առանձնացվում են մի խումբ գործոններ, որոնք համալիր ազդեցություն են թողնում ներդրումային միջավայրի վրա: Ներդրումային քաղաքականությունը հիմնվում է այդ գործոնների բարելավման ուղղությամբ միաժամանակյա և համակարգային ներգործության իրականացման վրա:
3. Առանձնացվում են ներդրումային միջավայրը պայմանավորող գործոնների խմբեր, որոնց ազդեցության գնահատման համար կառուցվում են ներդրումային միջավայրի ընդհանրական ցուցիչներ կամ համաթվեր: Այս ցուցիչների գնահատականների բարելավումը դիտվում է որպես ներդրումային քաղաքականության առանցքային ուղենիշ:

Ներդրումները համավարակի պայմաններում. համաշխարհային միտումներ

- 2019թ. ՕՈՒՆ ծավալը՝ 1,5 տրլն USD
- 2020թ. – 0.85տրլն USD
- 2005-ից սկսած առաջին անգամ ՕՈՒՆ ծավալը պակաս է 1 տրլն դոլարից:
- ՕՈՒՆ գլոբալ հոսքերը կազմում են համաշխարհային ՀՆԱ-ի 1%-ը /1999թ.-ից ի վեր նվազագույն մակարդակը/

ՕՈՒՆ անկման տեմպը ըստ ռեգիոնների

- Եվրոպա՝ 30–45%
- Հյուսիսային Ամերիկա՝ 20–30%
- Զարգացող տնտեսություններ՝ 30–45%
- Անցումային տնտեսություններ՝ 30–45%

Անցումային տնտեսություններում սպասվող ներդրումների մեծությունը՝ 30–40 մլրդ ԱՄՆ դոլար / 2019-ին՝ 55 մլրդ ԱՄՆ դոլար/

ՕՈՒՆ գլոբալ միտումները ամփոփ

- Ներդրումների կենտրոնացում ավելի կարճ արտադրական շղթաներում,
- Ավելացված արժեքի բարձր համակենտրոնացում
- Ֆիզիկական արտադրողական ակտիվներում ներդրումների անկում
- Այս ամենը լրջագույն մարտահրավերներ է ստեղծում զարգացող տնտեսությունների համար

Միաժամանակ՝ ի հայտ են գալիս հնարավորություններ...

- Կայունության միտված ներդրումների ընդլայնում /resilience-seeking investment/
- Ռեգիոնալ արժեշղթաների կառուցում
- Նոր շուկաների մուտք՝ թվային պլատֆորմների միջոցով

- Սակայն՝ այս հնարավորությունների օգտագործումը ներդրումային և զարգացման ռազմավարություններում էական փոփոխություններ է պահանջում

Ներդրումների հենասյուները և հեռանկարային ուղղությունները

- Շարունակելու է կարևոր մնալ արտադրության գործոնների, ռեսուրսների և էժան աշխատուժի դերը
- Մեծանալու է ենթակառուցվածքային ներդրումների դերը
- Շարունակելու է կարևորվել ներքին ծառայություններում ներդրումը
- Ներդրումային նոր հնարավորություններ են բացվում ոչ միայն արտադրությունում, այլ նաև վերականգնվող էներգետիկայում, ջրամատակարարման, սննդի և գյուղատնտեսության, առողջապահության ոլորտներում արժեշղթային ստեղծման գործընթացում

Հնարավոր միտումները.

- Գլոբալ արժեշղթաների նեղ հատվածներում արդյունավետության որոնման ներդրումներից անցում է կատարվելու «արտահանում++» ռազմավարության՝ արտահանում+ներդրումներ ռեգիոնալ շուկաների համար արտադրություններում+ներդրումներ ավելի լայն արդյունաբերական հենքի վրա
- Ծախսի վրա հիմնված մրցակցությունից անցում դիվերսիֆիկացված ներդրումների՝ հիմնված ճկունության և կայունության վրա
- «մեծ» ենթակառույցներով խոշոր արդյունաբերական ներդրողների գերակայությունից անցում «նիհար» ենթակառուցվածքներով փոքր ծավալի արդյունաբերական հզորությունների ու ծառայությունների համար նպաստավոր ներդրումային միջավայրի ձևավորմանը

Ներդրումային որոշումների վրա ազդող գործոնները, ըստ կարևորության

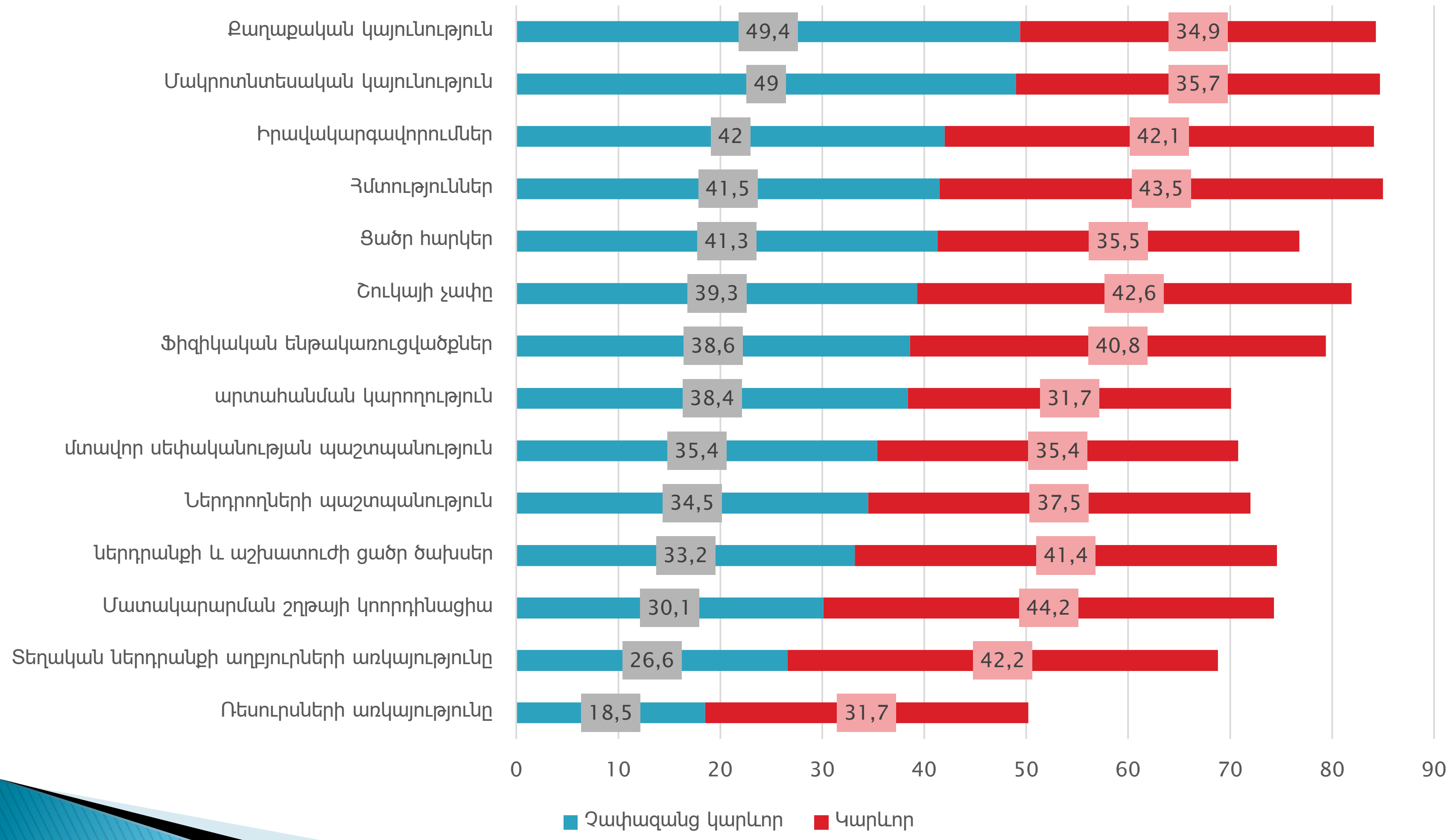

Ներդրումային միջավայրի վրա ազդող գործոնները

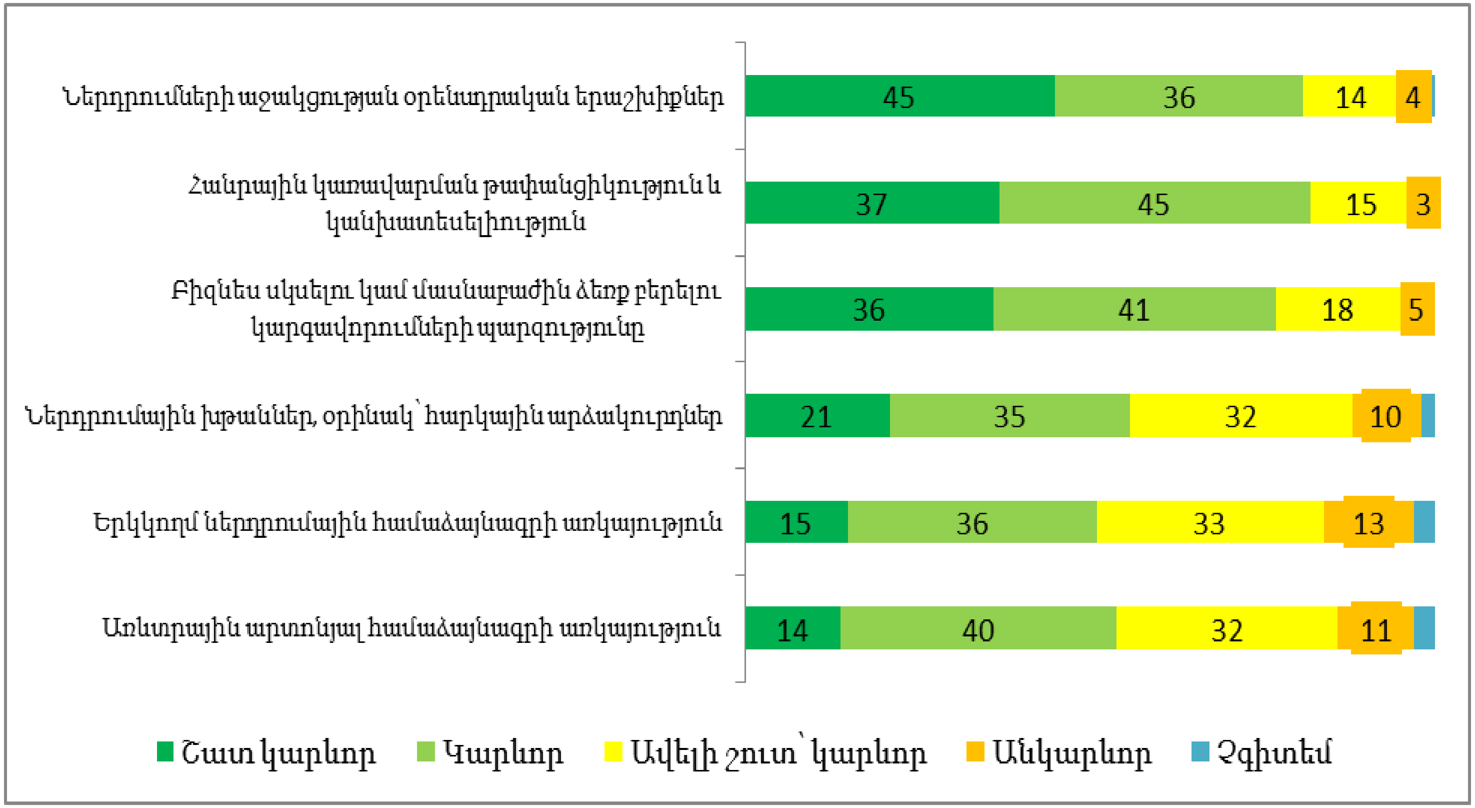

Ներդրումային միջավայրի առանձին գործոններն ըստ կարևորության (թվերով նշված են առանձնացված պատասխանների տոկոսները)

Հայաստան. Ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

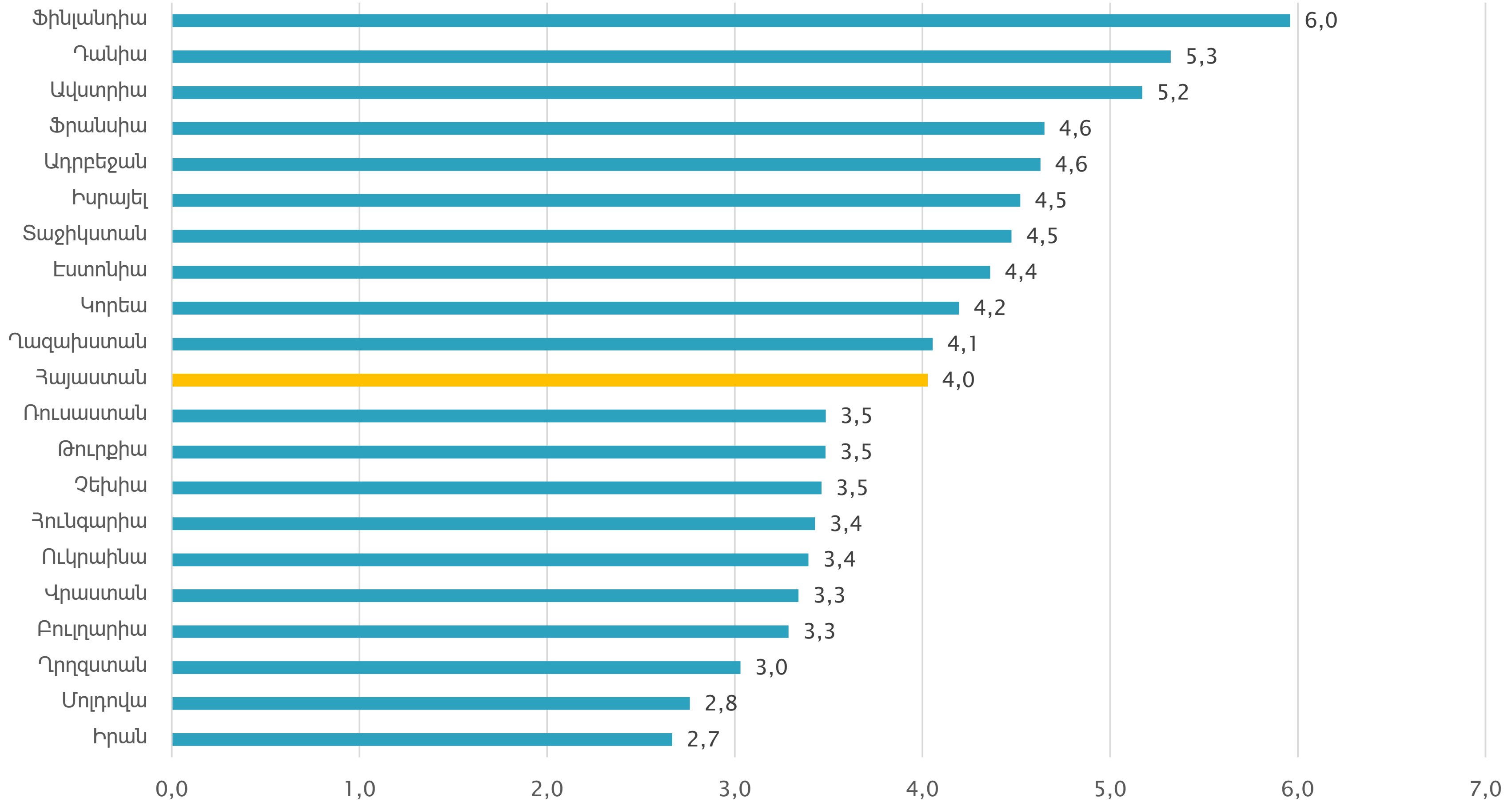

Վեճերի լուծման արդյունավետությունը (1-7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

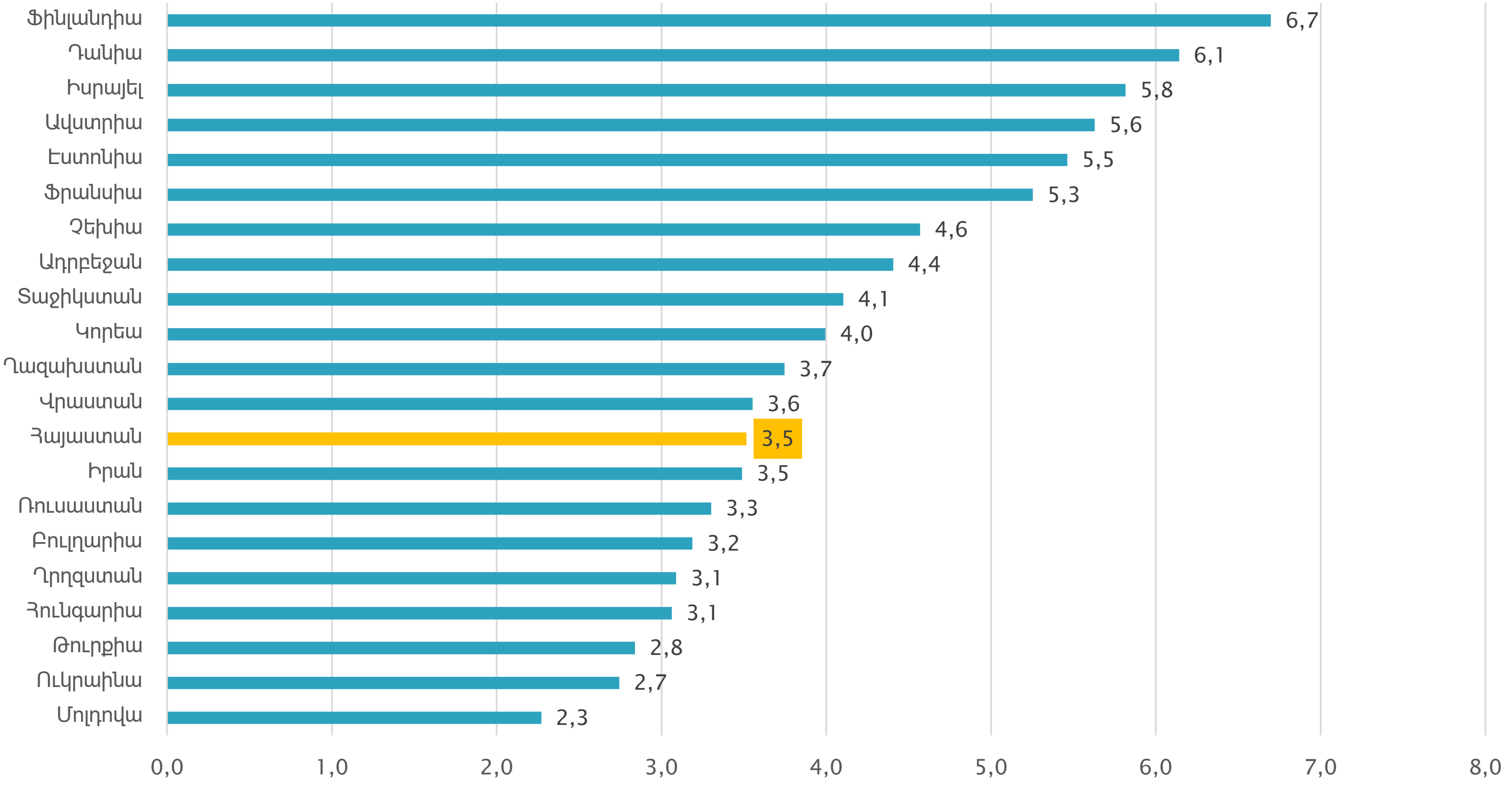

Դատական համակարգի անկախությունը(1–7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

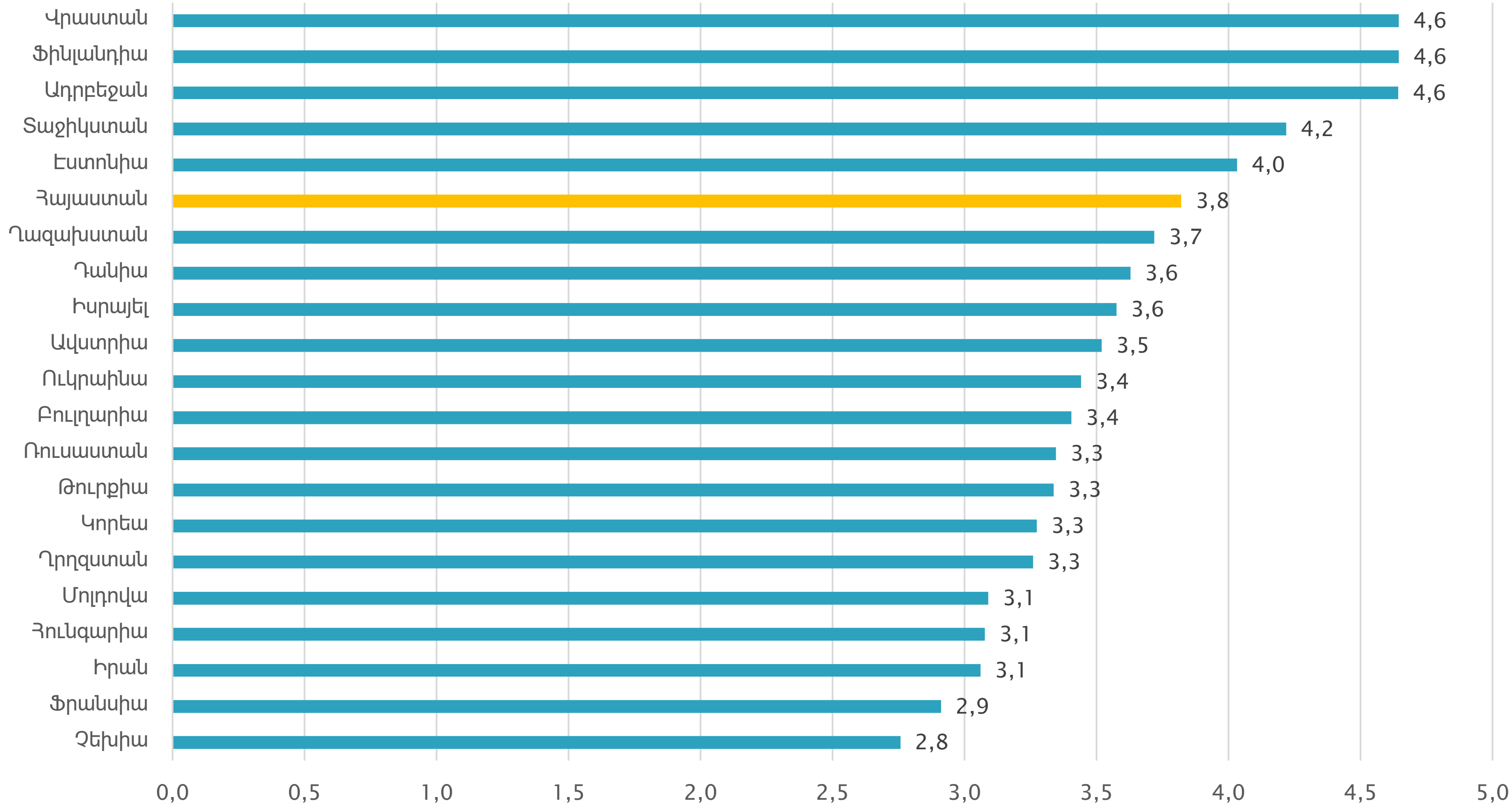

Պետական կարգավորման բեռը(1-7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

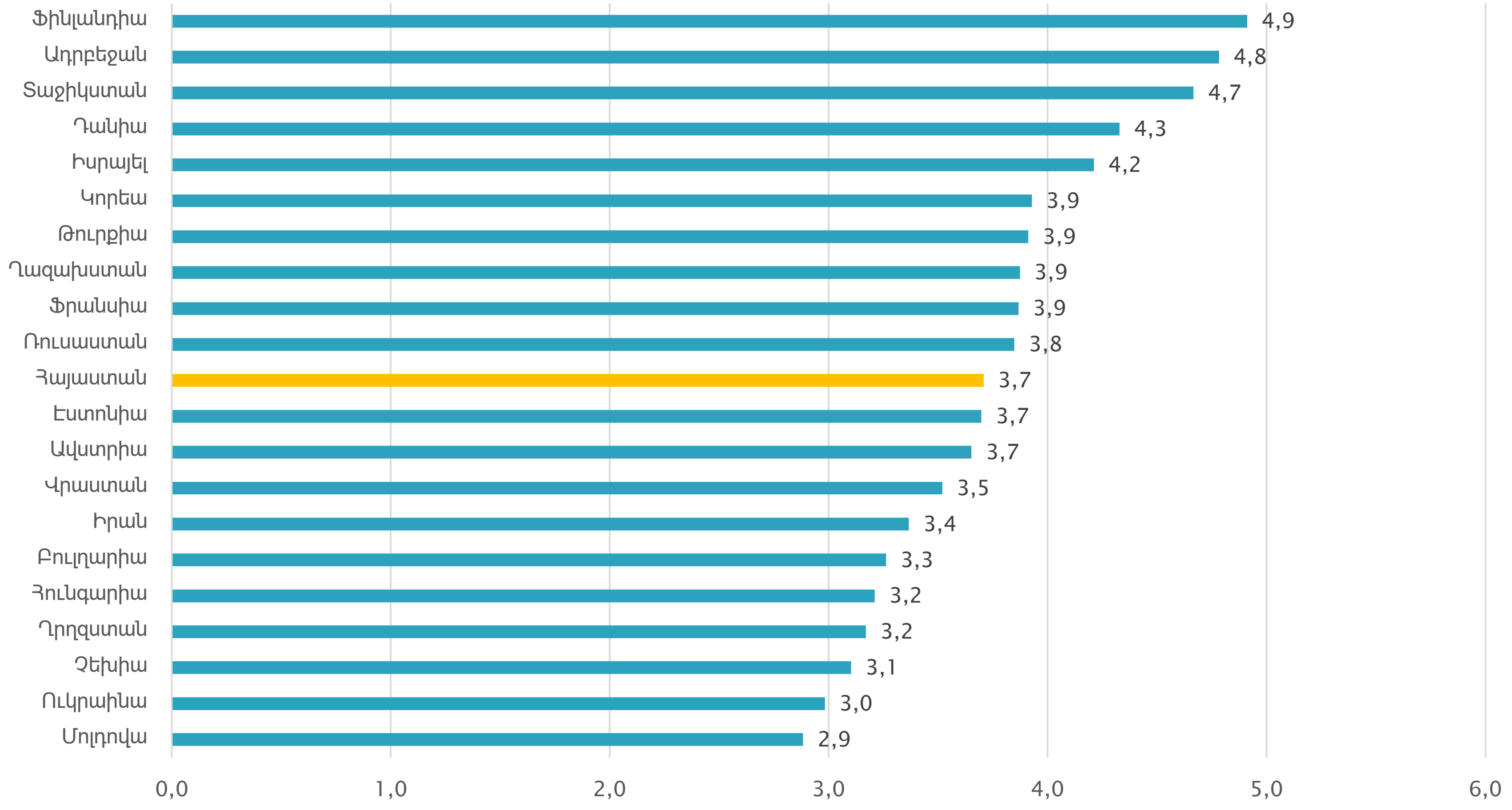

Փոփոխությունների արձագանքելու՝ կառավարության կարողությունը և պատրաստակամությունը(1-7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

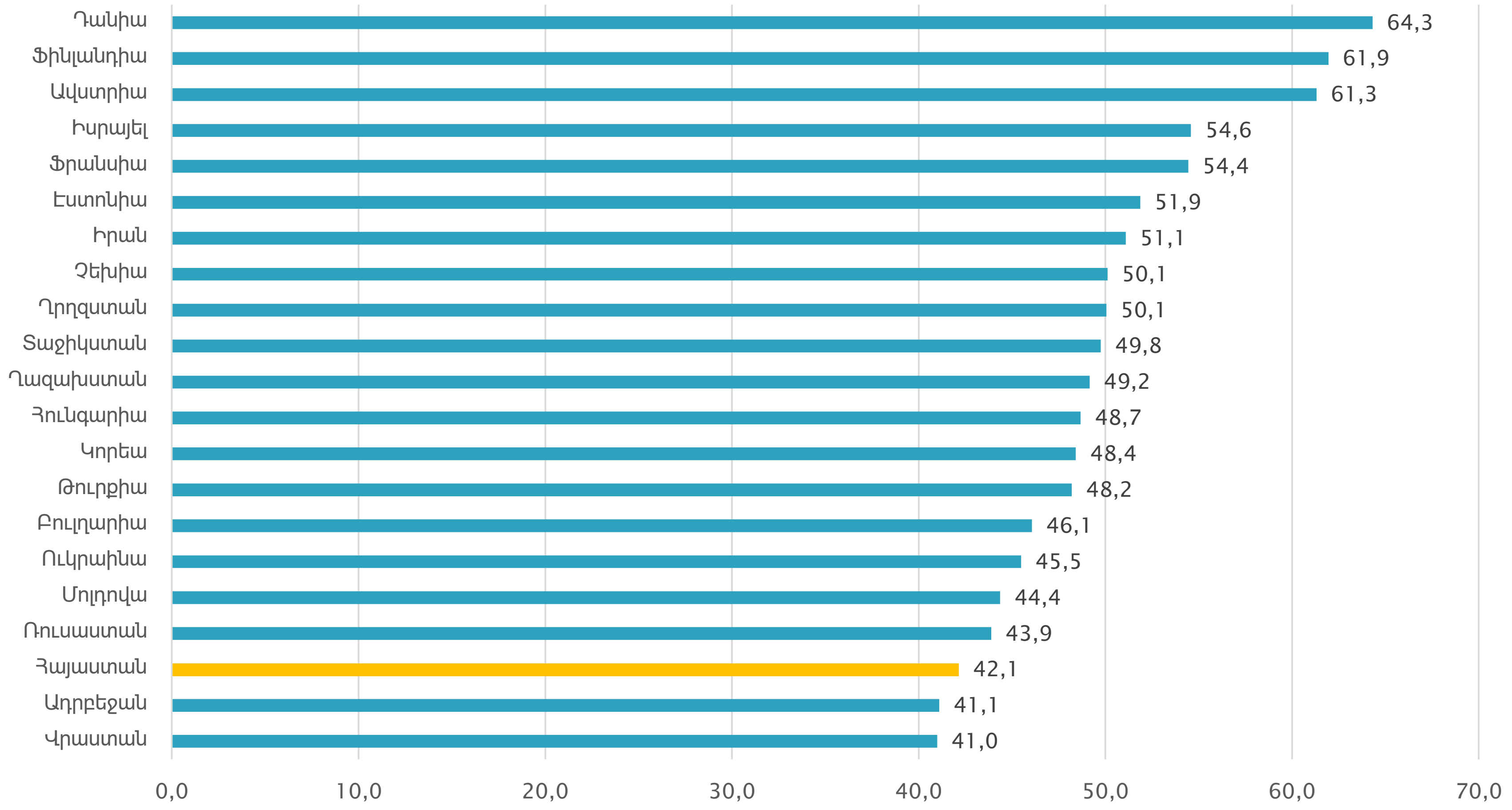

Սոցիալական կապիտալը(0-100 սանդղակ)

Հայաստան. Ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

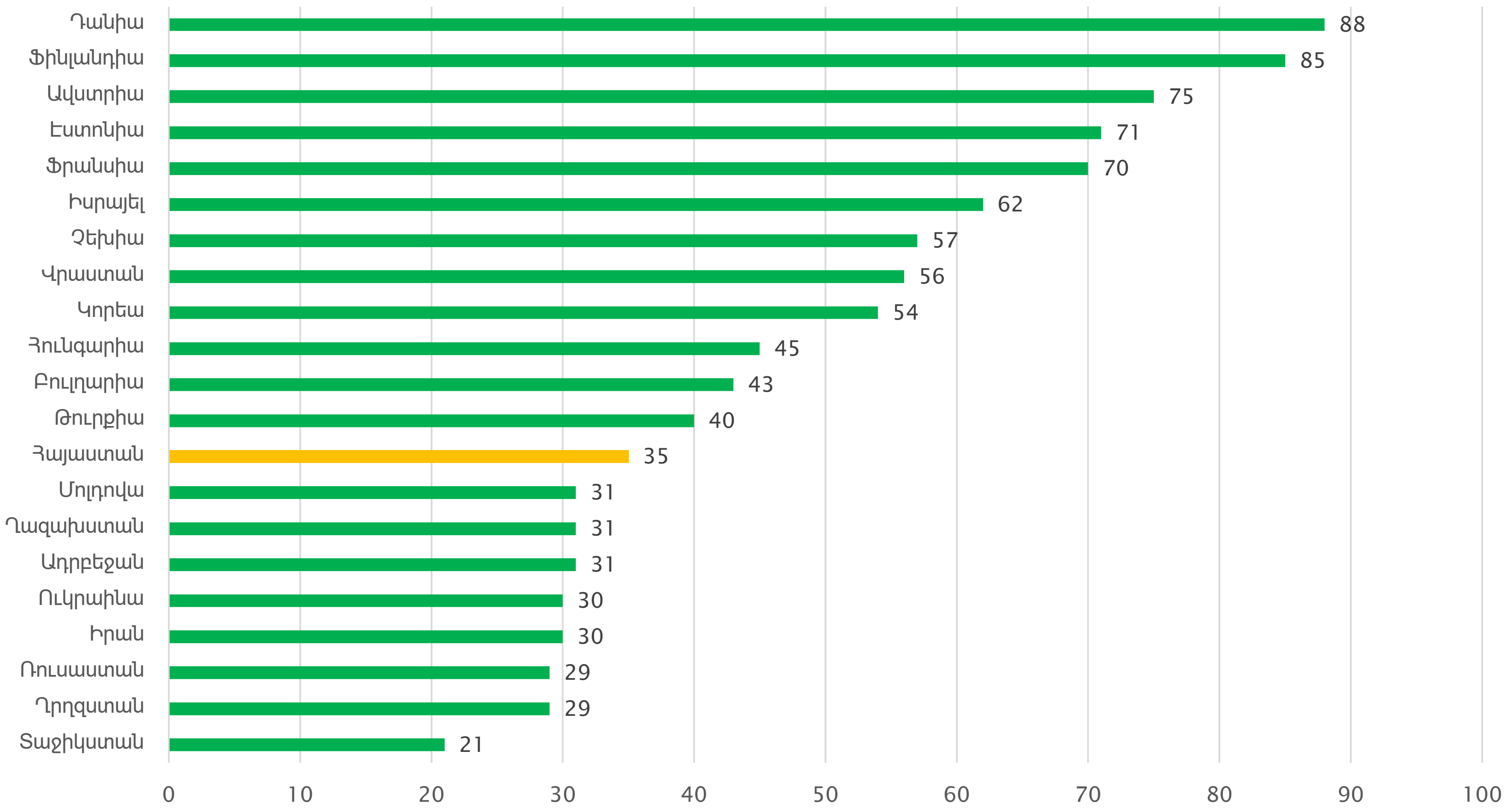

Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը(0-100 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

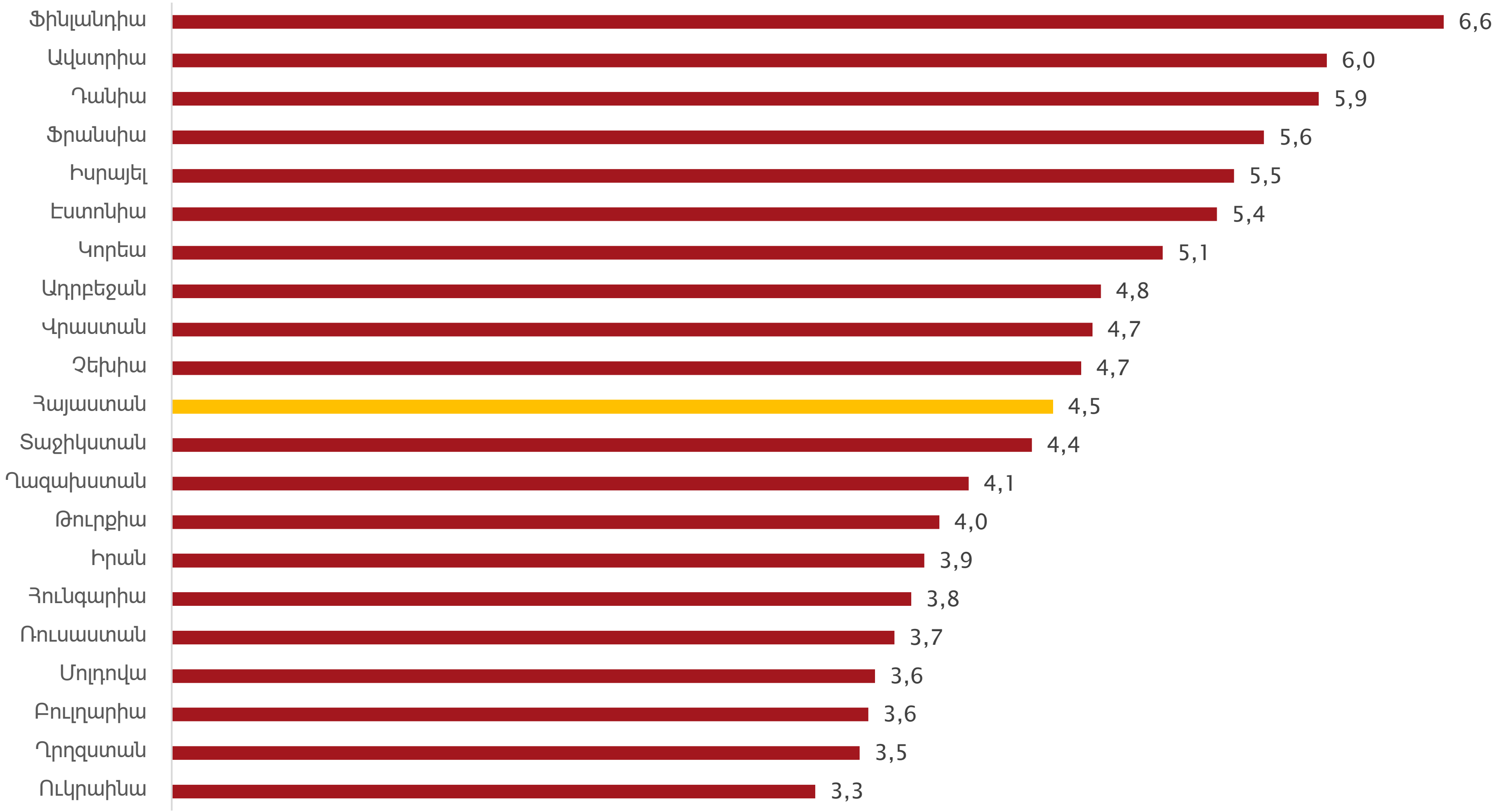

Սեփականության իրավունքների պաշտպանություն(1-7 սանդղակ)

Հայաստան. Ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

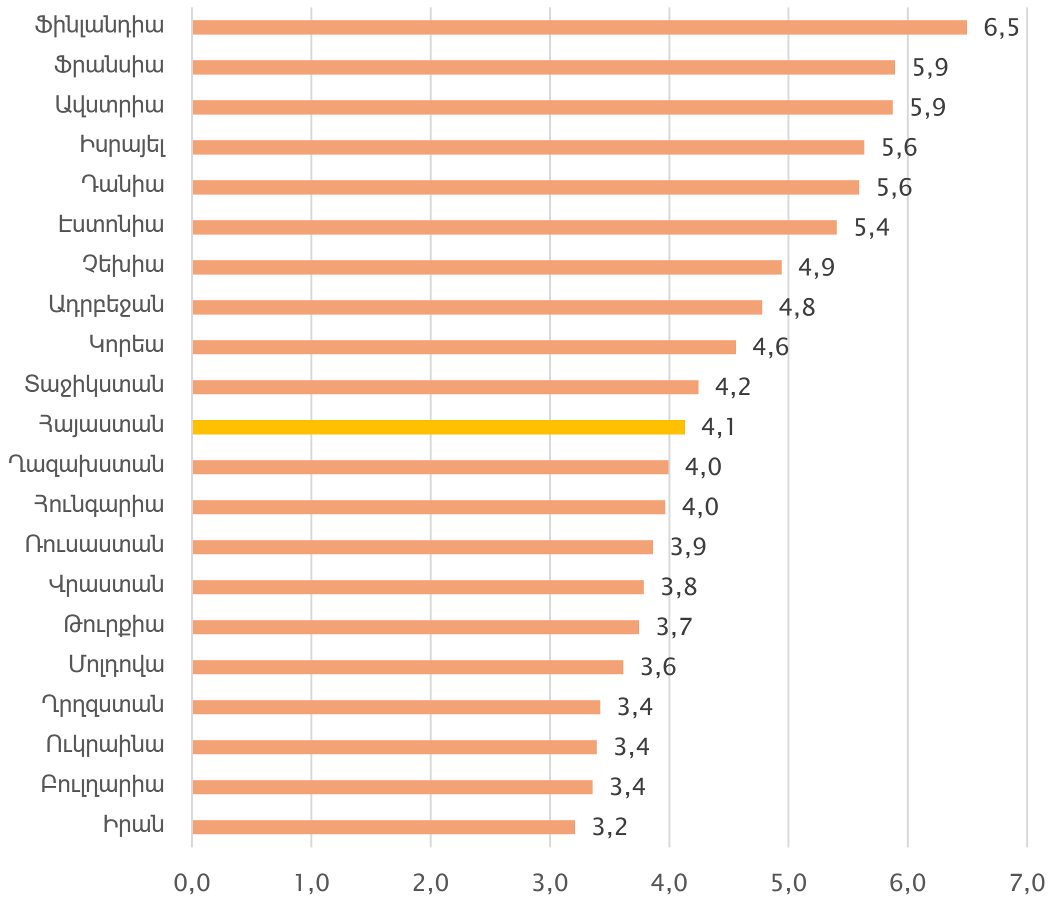

Մտավոր սեփականության պաշտպանություն(1-7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

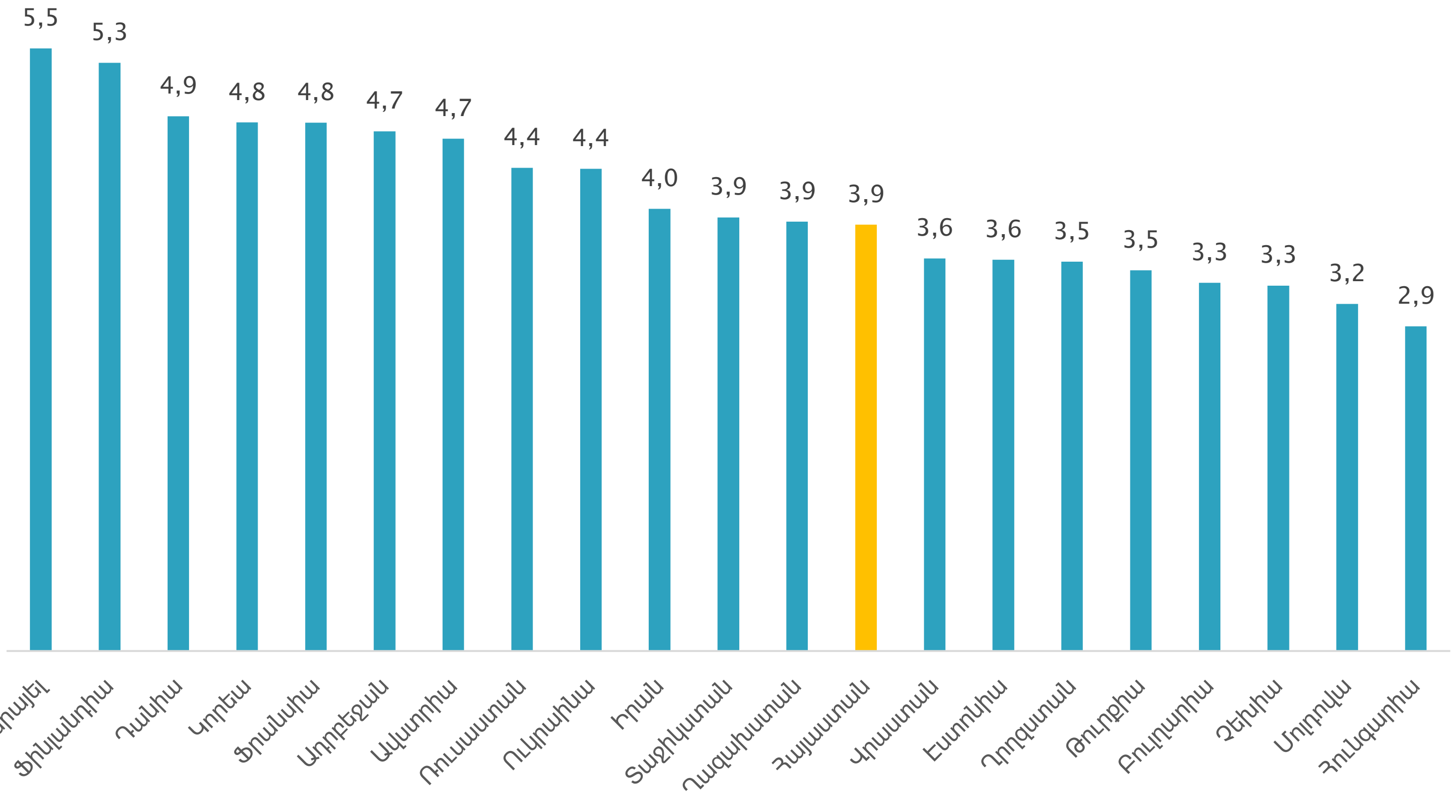

Որակավորված աշխատուժ գտնելու դյուրինությունը (1–7 սանդղակ)

Հայաստան. Ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

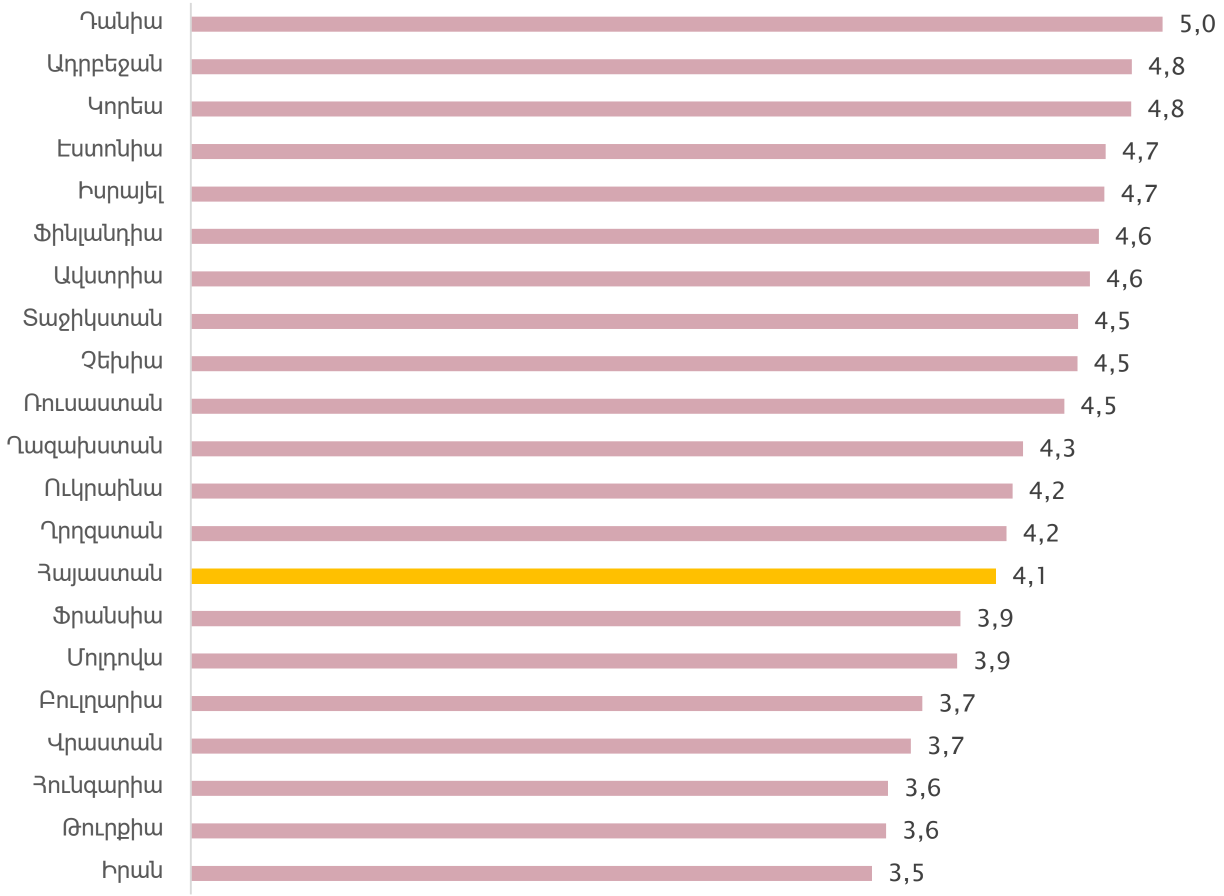

Աշխատուժի արտադրողականության և վարձատրության համապատասխանությունը (1–7 սանդղակ)

Հայաստան. Ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

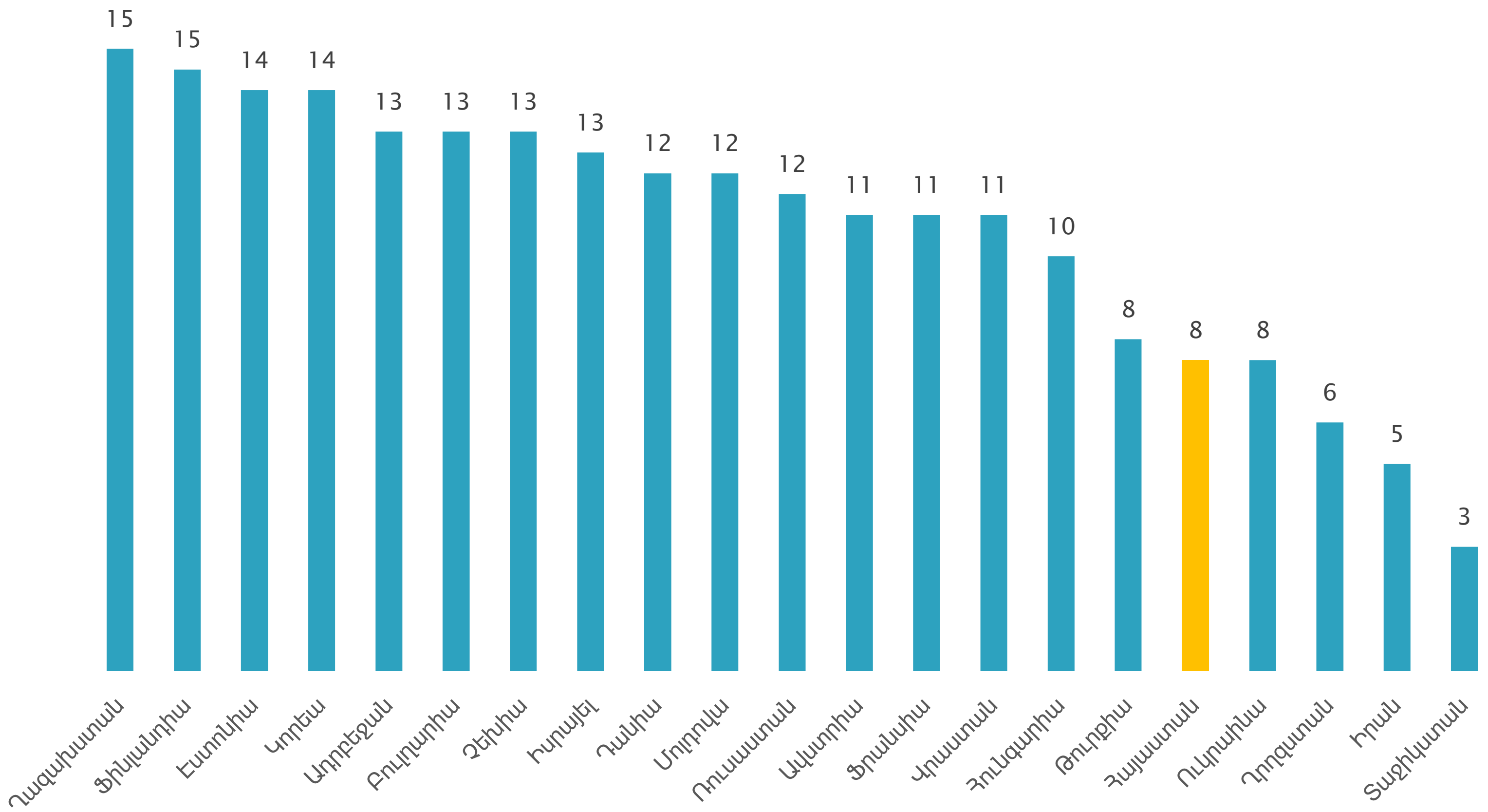

Անվճարունակության իրավակարգավորման արդյունավետությունը(1–16 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

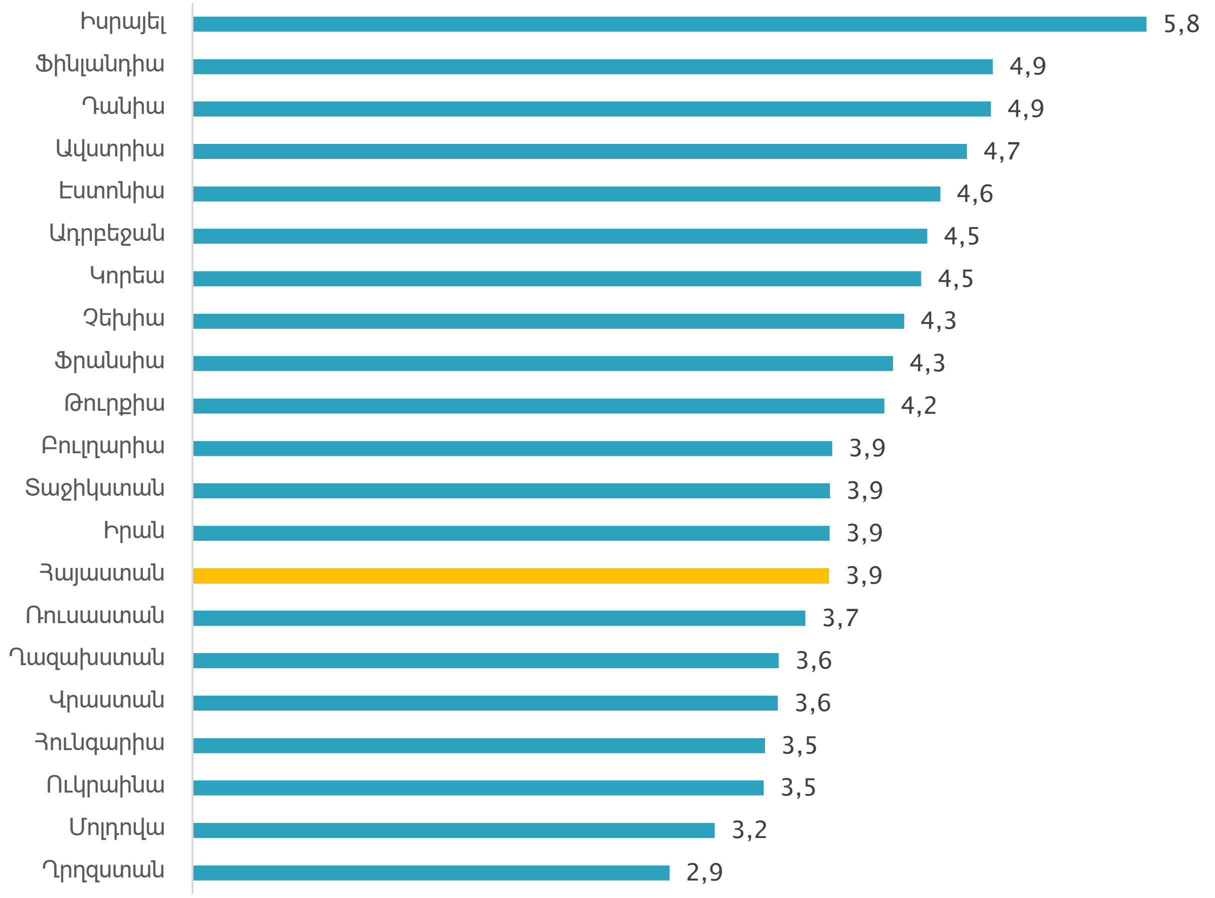

Նորարարական ընկերությունների աճը(1 –7 սանդղակ)

Հայաստան. ներդրումային միջավայրի բաղադրիչները

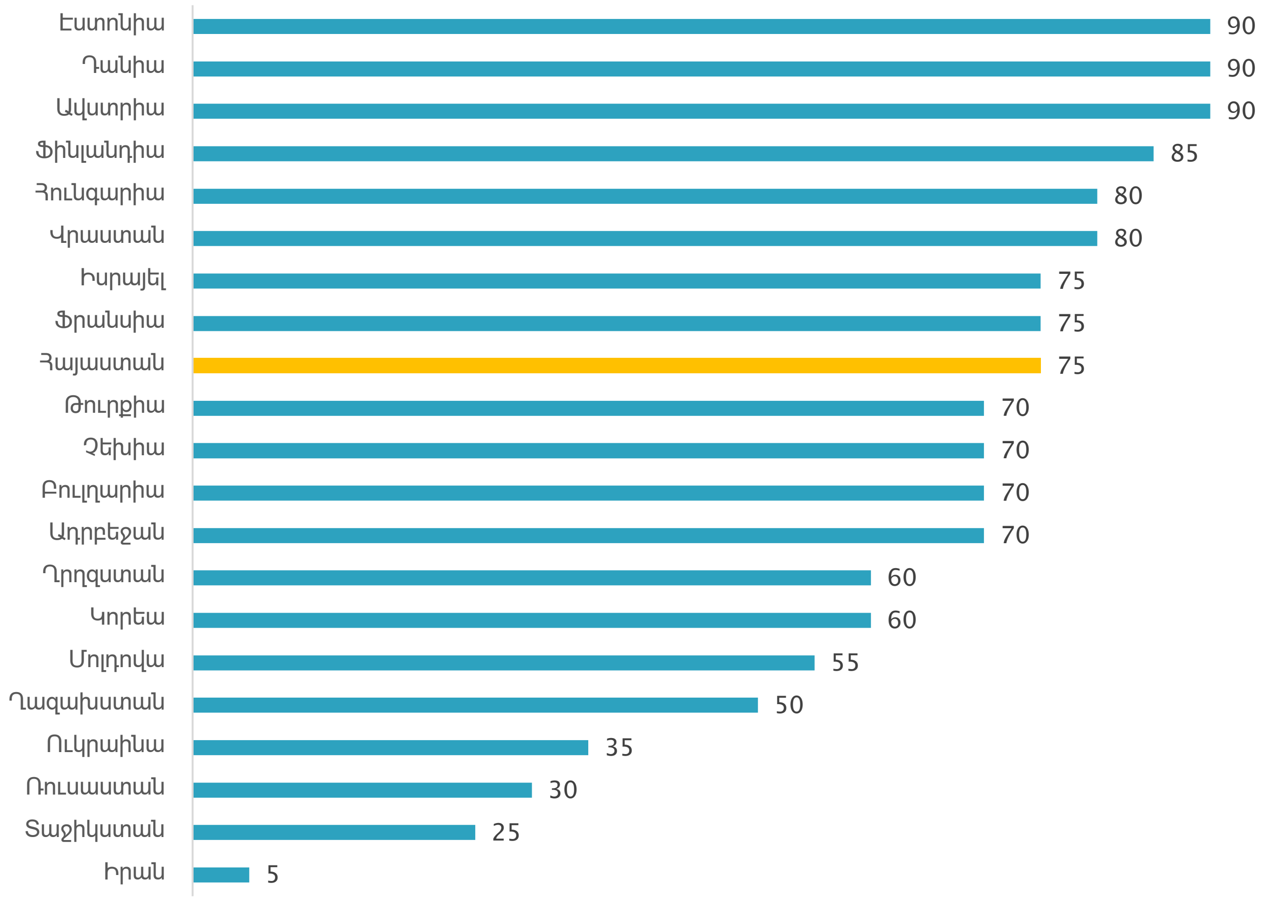

Ներդրումների ազատությունը (0-100 սանդղակ)

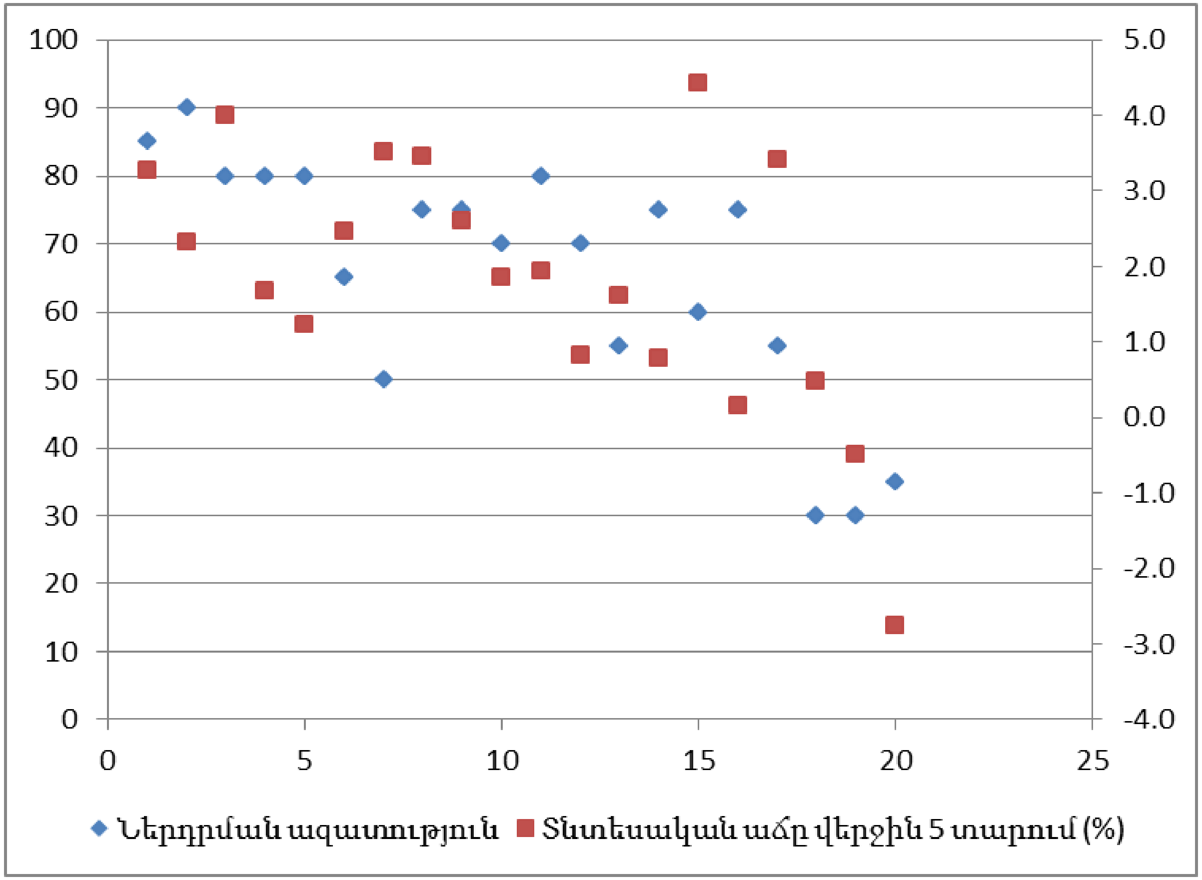

Ներդրման ազատության և տնտեսական աճի համադրումը

Հայաստան. ներդրումների ցուցիչները

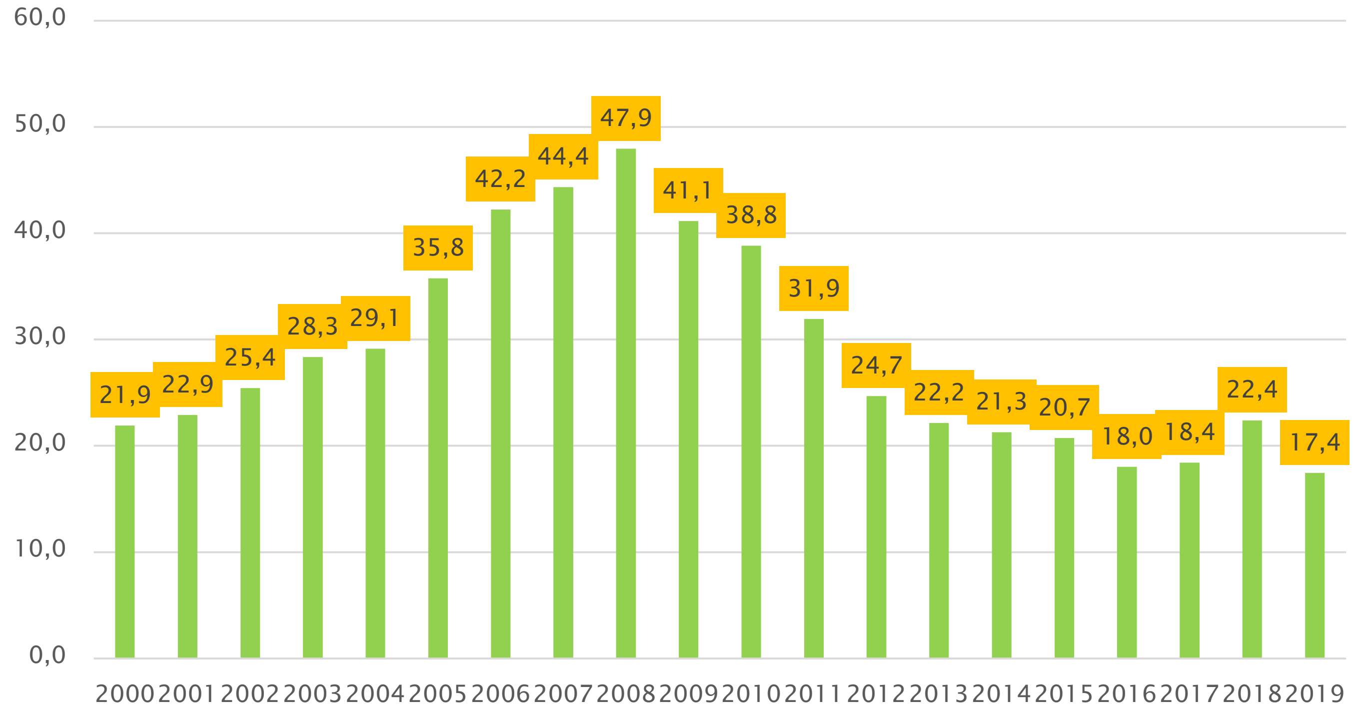

Կապիտալի համախառն ձևավորումը ՀՀ-ում, % ՀՆԱ նկատմամբ

Հայաստան. ներդրումների ցուցիչները

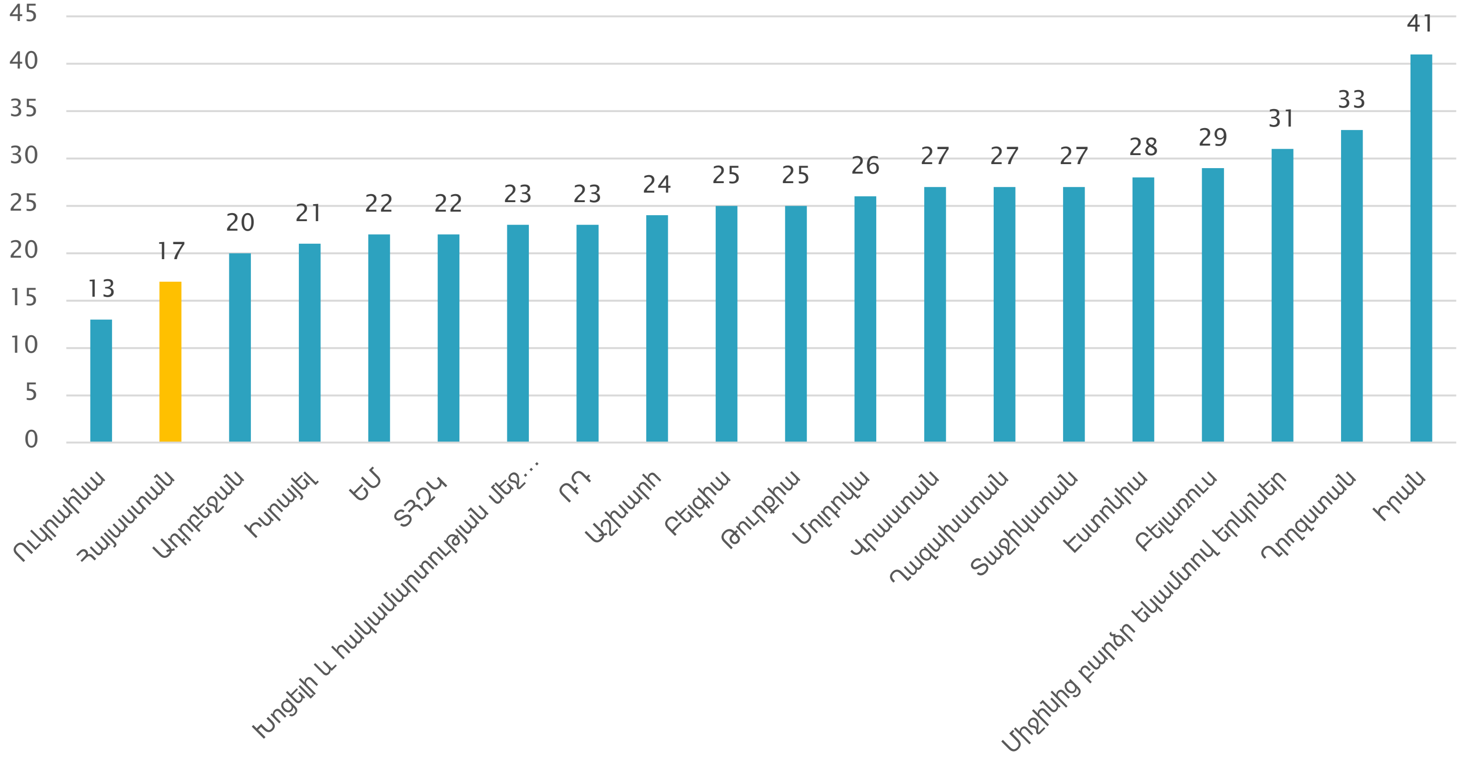

Կապիտալի համախառն ձևավորումը, % ՀՆԱ նկատմամբ, միջերկրային համադրում

Հայաստան. ներդրումների ցուցիչները

ՕՈՒՆ զուտ ներհոսք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը ՀՀ-ում, տոկոսներով

Հայաստան. ներդրումների ցուցիչները

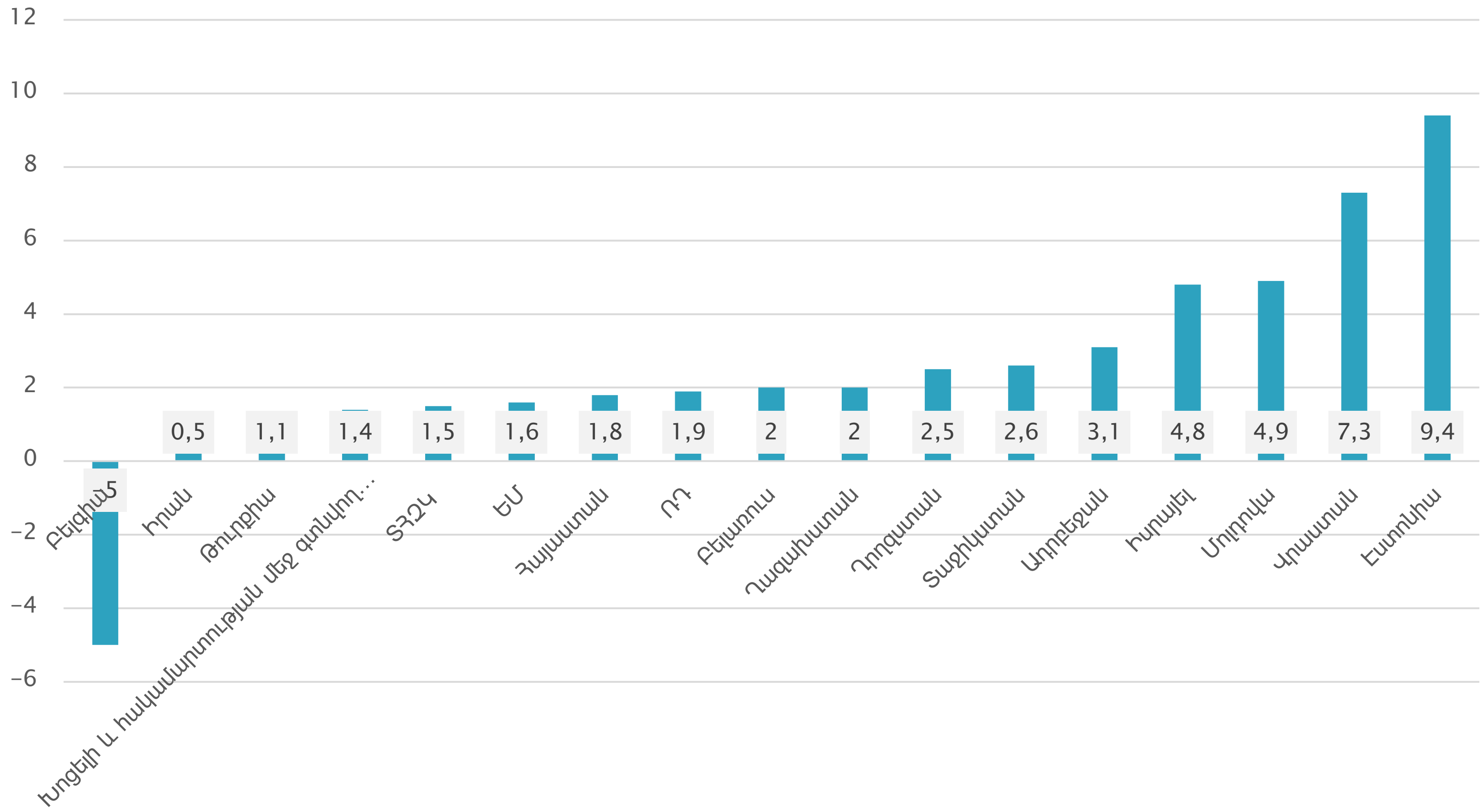

ՕՈՒՆ զուտ ներհոսք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը, միջերկրային համադրումներ

Իրական հատվածում ՕՈՒՆ զուտ ներհոսքը ըստ գործունեության տեսակների

Զուտ հոսքեր, մլրդ դրամ	2019	2020
Ընդամենը ՕՈՒՆ	56.9	-7.1
Մետաղական հանքաքարի արդյունահանում	1.6	-21.7
Հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	-2.1	3.1
Հանքագործական արդյունաբերության հարակից գործունեություն	0	4
Սննդամթերքի արտադրություն	1.2	0.9
Խմիչքների արտադրություն	-0.1	2
Հիմնական մետաղների արտադրություն	-6.9	-6.5
Էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում	42.4	18.8
Օդային տրանսպորտի գործունեություն	6.8	-8.1
Հեռահաղորդակցություն	-7.4	-51
Անշարժ գույքի հետ կապված գործունեություն	9.2	11.1

Իրական հատվածում ՕՈՒՆ մաքուր պաշարները ըստ գործունեության տեսակների, 2020թ. դեկտեմբերի դրությամբ, մլրդ դրամ

Ընդամենը	2026
Մետաղական հանքաքարի արդյունահանում	227
Հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	67
Հանքագործական արդյունաբերության հարակից գործունեություն	259
Սննդամթերքի արտադրություն	6
Խմիչքների արտադրություն	106
Հիմնական մետաղների արտադրություն	74
Էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում	455
Օդային տրանսպորտի գործունեություն	57
Հեռահաղորդակցություն	84
Անշարժ գույքի հետ կապված գործունեություն	167

Իրական հատվածում ՕՈՒՆ մաքուր պաշարները ըստ երկրների, 2020թ. դեկտեմբերի դրությամբ, մլրդ դրամ

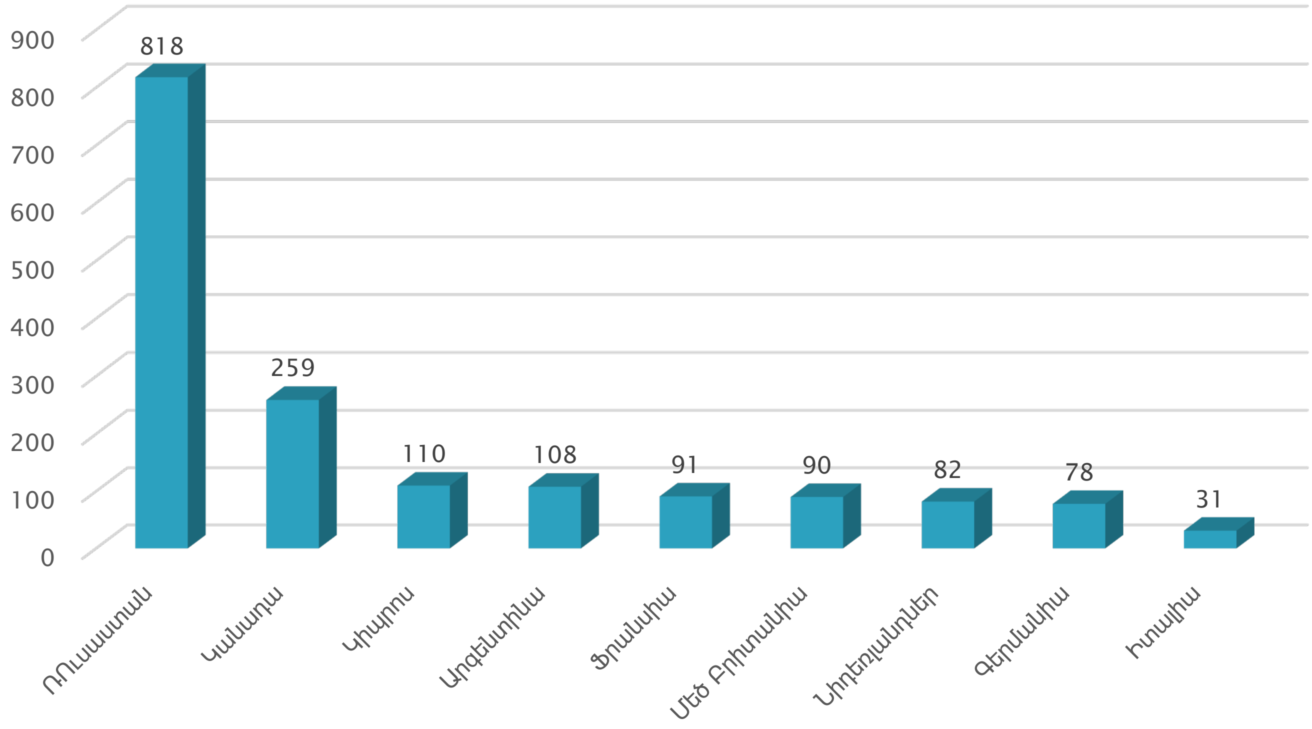

Ներդրումային և գործարար միջավայրի խոչընդոտները Հայաստանում

Գործարար հանրույթի ներկայացուցիչների հետ անցկացված հարցազրույցների և ներդրումային գործոնների ընտրանքային ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն, Հայաստանում ներդրողների պաշտպանությանն առնչվող հիմնական խոչընդոտներն են.

- պետական մարմինների գործողությունների անկանխատեսելիությունը, կամայականությունն ու անհետևողականությունն է (այս տարբերակը նշել է հարցվածների 80%–ը),
- կոռուպցիան (հարցվածների 73%–ի կարծիքով),
- օրենսդրության հաճախակի փոփոխությունները (67%),
- քաղաքական ռիսկերը (67%)։

Ներդրումային և գործարար միջավայրի խոչընդոտները Հայաստանում

Մեկ այլ հարցման արդյունքներ Ձեռնարկատիրության շատ խնդրահարույց շարքում հարցվողներն առանձնացրել են.

- հարկային համակարգը (հարցվողների 38%–ը նշել է այս տարբերակը),
- կոռուպցիան (35%),
- տեսչական ստուգումների համակարգը (35%),
- ֆինանսական ռեսուրսների մատչելիությունը (34%),
- անարդար և անհավասար մրցակցային պայմանները (33%),
- ՓՄՁ զարգացման քաղաքականությունը (32%)։

Ներդրումային արտոնություններ

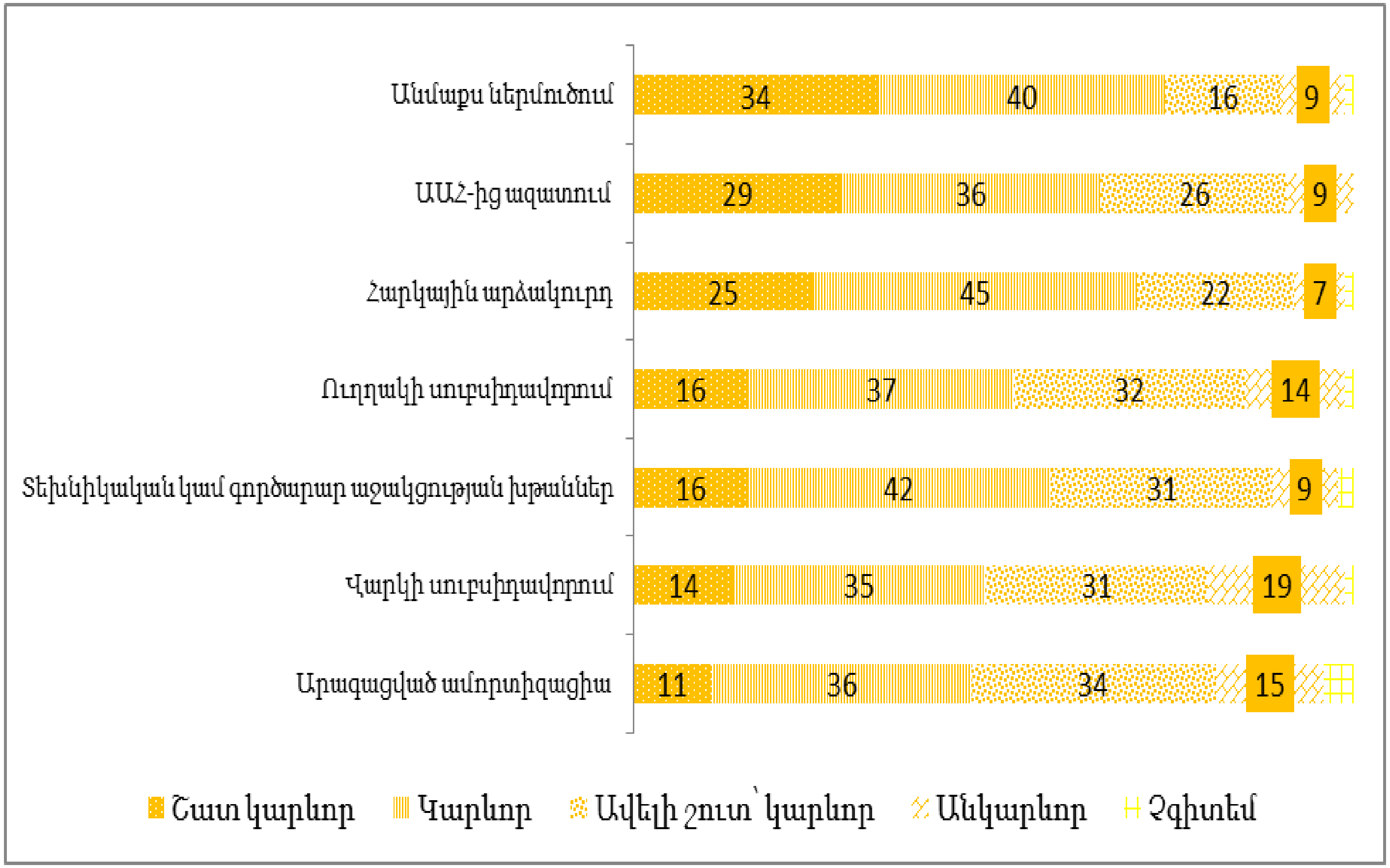

Ներդրումային արտոնությունները՝ դասակարգված ըստ կարևորության (թվերով նշված են տարբերակների հաճախականությունները, տոկոսներով),
Ըստ զարգացող տնտեսություններում անցկացված հարցումների

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ